

HAL
open science

() / () ; / ; /
(,)
Aleksandar Stefanovic

► **To cite this version:**

Aleksandar Stefanovic. () / () ; / ; / ()
, (). La langue serbe et ses normes, Centre international de
slavistique, Sep 2012, Belgrade, Serbia. pp.183-199. hal-03830571

HAL Id: hal-03830571

<https://hal.sorbonne-universite.fr/hal-03830571>

Submitted on 26 Oct 2022

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Александар Стефановић*
Paris-Sorbonne

УПОТРЕБА БРОЈЕВА ДВ(Ј)ЕСТА/ДВ(Ј)ЕСТО; ТРИСТА/ТРИСТО;
ЧЕТИРИСТО/ЧЕТИРИСТА У СТАНДАРДНОМ СРПСКОМ (У ПОРЕЂЕЊУ СА
БОСАНСКИМ, ХРВАТСКИМ И ЦРНОГОРСКИМ СТАНДАРДНИМ
РЕАЛИЗАЦИЈАМА)

У овом се раду бавимо употребом једночланих (или кратких) облика кардиналних (или главних или основних) бројева 200, 300 и 400 у стандардном српском (у поређењу са босанским, хрватским и црногорским стандардним реализацијама**). Разматрају се језик књижевности, језик штампе као и говорни језик. Даје се историјски и дијалектолошки видик без кога се не може судити о данашњем стању и такође се посвећује посебна пажња подацима и гледиштима који се налазе у језичким приручницима. Констатује се, између осталог, да се ставови лингвиста, аутора садашњих граматика, правописа и речника босанског, српског, хрватског и новијег црногорског стандарда не подударују, по неким питањима, са савременим узусом – или узусима (нпр. када је реч о употреби лика –сто у српском стандарду, „статусу“ лика –ста у хрватском стандарду, употреби облика „двјести“ у црногорском стандарду итд.).

Кључне речи: бројеви дв(ј)еста/дв(ј)есто, триста/тристо, четиристо/четириста, босански, српски, хрватски, црногорски, стандардне реализације, узус, норма.

Као што је то случај са употребом суфикса –ер и –ор у образовању збирних бројева и бројних придева (*четверо/четворо* итд., *четвери/четвори* итд.), ликови –ста и –сто у конструкцији једночланих облика кардиналних (или главних или основних) бројева 200, 300, 400 не доносе, један према другом, никакву значењску разлику; стога су потпуно заменљиви. Једине се разлике налазе у учесталости и/или подручју њихове употребе. Осврнимо се на податке који се могу наћи по том питању у радовима новијих нормативиста и стандардолога.

Велика већина граматика, речника и правописа српскога језика наводи лик –ста за градњу кардиналних бројева 200, 300 [*дв(ј)еста/триста*] а само лик –сто за стотицу 400 (*четиристо*) [в. нпр. Пецо/Станојчић 1972: 47; Пешикан/Јерковић/Пижурица 1997; Мићуновић 2000; Станојчић/Поповић 1997: 95-96 (у примерима); Стевановић 1978: 103 (у примерима); Мразовић/Вукадиновић 1990: 215; Московљевић 1990; Ивић/Клајн/Пешикан/Брбовић 2004: 239; Клајн 1997; Фекете 2008: 28]. Једино Живојин Живојновић (1992: 104) предлаже за конструкцију бројева 200 и 300 лик –сто као потпуно равноправан и заменљив са ликом –ста.

У новијим хрватским лингвистичким часописима, саветницима или приручницима налазимо прилично другачије закључке. Наиме, хрватски стандардолози дају одлучну предност лику –сто за градњу кардиналних бројева 200, 300 и 400 допуштајући међутим (односно не проглашавајући га систематски дијалекатском

* a.stefano@laposte.net

** Напомињемо да сматрамо да су босански, српски, хрватски и новији црногорски један једини „полистандардизовани“ лингвистички систем, односно да су један једини лингвистички систем са више стандарда.

особином) и лик –ста¹ [в. нпр. Анић 1994²; Шоње 2000 (који чак даје обадва лика као потпуно еквивалентне); Барић *et al.* 1997: 218; Бабић/Финка/Могуш 1996³]. С тим у вези можемо навести једну интересантну анализу хрватског граматичара Стјепана Бабића из 1991. године:

„Уз бројеве двјесто, тристо, употребљавају се и двјеста, триста као благо стилски обиљежени (као старински, покрајински)“ (в. Бабић *et al.* 1991: 664).

Или, у истом духу, један од закључака по том питању који се може прочитати у *Хрватском језичном савјетнику* из 1999.:

„Ријеч *сто* у творби бројева остаје у истом облику: *двјесто, тристо, петсто*. Уз бројеве *два* и *три* рјеђи су облици на а (*двјеста, триста*) и треба их избјегавати у његовану језику.“ (Барић *et al.* 1999: 171)

Дакле, из наведених закључака и анализа изгледа да су за савремене хрватске нормативисте форме *двјеста, триста* постале обележје застарелог, маркираног, посебног језика и да би предност требало дати формама *двјесто, тристо*.

Што се тиче сарајевских филолошких стручњака, они упоредо нуде обе форме за вредности 200, 300 (*двјесто/двјеста, тристо/триста*) а искључиво облик на –сто за 400 (*четиристо*) (в. Халиловић 1996, Исаковић 1992, Јахић/Халиловић/Палић 2000).

У већини случајева резултати наших истраживања потврђују наводе и ставове цитираних граматичара.

Може се наиме констатовати да је лик –ста врло доминантан у српском и црногорском (о томе в. такође напомену бр. 22, и став главног „творца“ црногорског стандарда, Војислава Никчевића, о градњи једночланих кардиналних бројева 200 и 300). Међутим, понекад (иако доста ретко) могу се забележити у писаном као и у говорном изразу поменути бројеви са ликом –сто.

Неколико ретких примера употребе лика –сто у писању:

– Ваљда ту живе од памтивека, имају сигурно заједно једно *двесто* година – рече тетка. (Ј. Рибникар, Породичне приче, стр.48)

[...] није преостало материјала ни за једну од тих *двесто* теглица, које је намеравао да уновчи. (В. Арсенијевић, У потпалубљу, стр.28)

¹ Једино Тежак/Бабић (1996: 116) и Силић/Прањковић (2005: 141) прописују само лик –сто. Што се тиче форме *четириста* (в. такође напомену бр. 23), она се спомиње у само двама новијим језичким приручницима. Барић *et al.* (1999: 101) тако упозоравају да тај облик постоји, али да се предност у језичкој употреби мора дати форми *четиристо*, а Рагуж (1997: 353) пише: „[...] за 200 и 300 постоји и облик двјеста, триста, а за 400 врло ријетко и необично *четириста*.“

² 1994. године у свом *Рјечнику хрватскога језика*, Владимир Анић наводи само *тристо* (стр.1082) не спомињујући *двјесто/двјеста* и *четиристо/четириста*. Међутим, у дефиницији броја *тристо*, Анић на врло чудан начин бележи пример са *триста*: „триста без њега ништа“. *Правописни приручник хрватскога или српскога језика* који је исти Владимир Анић потписао са Јосипом Силићем 1987. године је ипак много експлицитнији: бројеви *двјеста/двјесто; триста/тристо* су наиме представљени као потпуно еквивалентни – као и уосталом, али овог пута врло неочекивано, бројеви *четириста* и *четиристо*.

³ Интересантно је, међутим, приметити следеће: тројица аутора *Хрватског правописа* дају предност форми *двјесто* у односу на *двјеста* (стр.206) али представљају *тристо* и *триста* као потпуно равноправне (стр.413)!

[...] на челу чете од двесто див-јунака, седи суверен на белом коњу [...] (С. Селенић, Очеви и оци, стр.37)

Могло би се навести много примера из којих би се видело да се у српском и црногорском масовно употребљавају облици на –ста [дв(ј)еста, триста]. Цитираћемо само неколико од тих форми које се понављају итекако често:

Љубав Данице (г-ђа Мила Геџ) према Станку дата је у оном романтичном епском облику, који нас враћа за двеста година уназад [...] (В. Парлић, Лет душе, стр.126)

На реци, код острва Туркханов, виде на обали неколико залеђених скела, а на једно триста корака, одатле, да има, завејана, црна, мрачна, шумица. (М. Црњански, Сеобе, II-2, стр.375)

Допутовали су аутобусима, возом и у више од двјеста путничких аутомобила. (Монитор, Подгорица, 30/08/2008, стр.11)

Аутор више од триста анимираних филмова и добитник три Оскара [...] Чак Џонс је оставио, снажан, неки би рекли и неизбрисив печат у седмој умјетности [...] (Монитор, Подгорица, 01/03/2002, стр.49)

Дешава се такође да оба облика (на –ста и на –сто) коегзистирају код истог аутора:

[...] Међу двеста четрдесет и шест ауторизованих биографија и аутобиографија великана и пратилаца револуције његовог имена нема. (Д. Киш, Гробница за Бориса Давидовича, стр.70)

али у истом делу:

[...] Хиљаду двесто четрдесете срушили су се њени сводови [...] (Д. Киш, Гробница за Бориса Давидовича, стр.40)

У говорној пракси лик –сто се такође може чути, иако је, као што смо то већ навели, много мање заступљен од лика –ста:

Приход од трансфера је око тристо хиљада евра. (РТС, дневник, 14/08/2008)

Што се тиче изражавања броја 400, једино се облик на –сто употребљава како у писаном тако и у говорном језику:

Имаш четирсто⁴ педест милиона на књижици? (РТС, ТВ серија „Бољи живот“)

[...] Та сума живљења, тај збир од неких осамнаест хиљада дана и ноћи (четиристо тридесет и осам хиљада сати) дата је овде, у Књизи мртвих, на простору од неких пет-шест страница! (Д. Киш, Енциклопедија мртвих, стр.73)

⁴ Стандардна форма за кардинални број 400 је четиристо. То се потврђује у великој већини нормативних публикација. Чини се, међутим, да се редукована форма четирсто (као уосталом четристо или четрсто, в. напомену бр. 10) са губитком самогласника *и* на крају (прве) речи, јавља све чешће, нарочито у говору (нисмо нашли ниједан пример у писаном језику, изузев неколико врло ретких потврда на Интернету). Две граматике чак наводе ту форму као једину стандардну: Мразовић/Вукадиновић (1990: 215) и Живојновић (1992: 104), што међутим изгледа врло изненађујуће. Наиме, стандардна форма четиристо је једина потврђена у писаном језику и чини нам се да се бар у истој мери користи као четирсто у говору (обе форме се уосталом јављају у штокавским говорима). Претпостављамо, наравно, да се у наведеним граматикама није поткрала штампарска грешка.

Четиристо педесет хиљада, преводи ми он цену са мађарског. (М. Павић, Хазарски речник, стр.106)

Као што је то забележено у већ поменутиим модерним граматикама, изгледа да савремени хрватски даје предност облику на –сто (*двјеста*, *тристо*) за стотице 200, 300. Тако ниједанпут нисмо чули облик на –ста за наведене бројеве у емисијама хрватске радио телевизије. Нотирали смо, нпр.:

[...] Тристо ступњева [...] (Z1, vijesti, 22/04/2007)

или:

У двама бомбашким нападима страдало је тристо људи. (RTL, dnevnik, 31/03/2007).

Међутим иако постоји јака тенденција да лик –сто преовлађује у новијим текстовима и у језику штампе или медија, већина хрватских говорних представника које смо интервјуисали за овај рад не сматра облике на –ста као стране или неприхватљиве у градњи стотица 200 и 300, што значи да они могу бити прихваћени по њиховом језичком осећању (о томе в. такође напомену бр. 19). Штавише, тај облик на –ста је чак знатно чешћи у делима старијих писаца. Навешћемо само неколико примера:

[...] као да се оно двјеста људи што су ту гласно жаморили њега не тиче. (В. Новак, Последњи Стипанчићи, стр.191)

[...] Свега двјеста и педесет лира [...] дај мами ових триста и педесет лира [...] (М. Крлежа, Аретеј, стр.55)

Што ће синдикатима Пикасови пајаци Матис или Дерен или било тко други од тих двјеста хиљада де Сегонзака или Матиса или Дерена? (М. Крлежа, Глембајеви, Леда, стр.426)

[...] Ко да писка триста змија отровница [...] ко да се смије триста паклених духова [...] (А. Шеноа, Чувај се сењске руке, стр.10)

[...] Помисао каква се не може опрати ни са триста псалама [...] (М. Крлежа, Аретеј, стр.160)

Тај прилично „архаичан“ аспект лика –ста може вероватно објаснити и зашто на новчаници од 200 куна стоји написано *двјеста* а не *двјесто*. Ту би требало по свему судећи видети тежњу да се покаже да назив хрватске новчане јединице долази из далеке прошлости⁵.

Као што смо то констатовали у српском, оба облика (на –ста и на –сто) могу понекад да коегзистирају у делу истог аутора:

Товарио га измишљеним, сувишним бригама, проналазио задатке ноћу у кревету: на првом пољу једно зрно [...] на деветом двјесто⁶ педесет и шест [...] (Р. Маринковић, Киклоп, стр.65)

али, у истом делу:

⁵ Наиме, ако је Куна назив националне валуте Републике Хрватске од 30. маја 1994. године, када је заменила дотадашњи хрватски динар (валута истог имена се такође користила и на територији НДХ), лик куне налазио се већ од прве половине 13. века па готово до краја 14. века на хрватском кованом новцу званом бановац (о овоме детаљније в. у: Зоричић 1998: 137).

⁶ Нестандардна форма, в. напомену бр. 7.

– Лисницу са хиљаду и двјеста динара. И све документе. (Р. Маринковић, Киклоп, стр.34)

Већ је близу. Двјеста метара. (Р. Маринковић, Киклоп, стр.202)

Овоме се могу додати и следећи примери Мирослава Крлеже:

Господин сатник, покорно јављам, двјесто и три момка [...] (М. Крлежа, Три Домобрана, стр.71)

Двјесто и пет круна и шеснаест филера, покорно јављам, господин сатник! (М. Крлежа, Три Домобрана, стр.72)

[...] Зашто заправо стоји ту тих двјесто⁷ људи под пушком [...] (М. Крлежа, Три Домобрана, стр.71)

али, у истом делу:

– Тако са двјеста јутара! Не више! То је доста! Двјеста јутара! (М. Крлежа, Три Домобрана, стр.105)

Онда је Кон јавио, да је примио од батаљона седам хиљада двјеста⁸ педесет и три круне [...] (М. Крлежа, Три Домобрана, стр.59)

Као и у српском и црногорском узусу, једино се облик на –сто употребљава у изражавању броја 400, како у писаном тако и у говорном језику:

Између нас лежи најмање четиристо година [...] (М. Крлежа, Повратак Филипа Латиновића, стр.113)

Тисућу четиристо хрватских бранитеља је повређено током акције олуја. (HRT, dnevnik, 05/08/2008)

Четиристо тисућа куна је потрошено за ту сурадњу. (HRT, dnevnik, 22/10/2000)

Примере које смо нашли за босанске ауторе потврђују употребу обадва лика, –ста и –сто за градњу стотица 200 и 300 и само лика –сто за 400. Међутим, тенденција изгледа изражена у новијих босанских аутора ка употреби облика на –сто иако се облик на –ста још увек јавља и не може се потпуно одстранити:

– Мораш човјече! Бар основне ствари. Рецимо, двјесто, трписто ријечи. (Ј. Дујмовић, Крици из мрачног дома, стр.143)

Змај од Босне, био је велики пријатељ Фидахића, племићке породице у којој се преко двјесто година огледала сва власт у Зворнику. (Х. Тулић, Сират Ћуприја, стр.110)

⁷ У ова последња три примера, Мирослав Крлежа користи форму двјесто која није стандардна. Међутим, у шеснаестом се тому *Рјечника хрватскога или српскога језика Југославенске Академије Знаности и Умјетности* (у даљем излагању *РЈА*) напомиње да се та форма „говори [...] по нашим сјевернијим и источнијим крајевима.“ (1956. година, стр.591). У речнику се ипак прецизира да тај облик није потврђен у писменој форми (односно не даје се ниједна писмена потврда). Ваља такође приметити да се сва три наведена примера тичу транскрипције говорног језика.

⁸ Нестандардна форма. За разлику од двјесто (в. напомену бр. 7), форма двјеста се не бележи као дијалектализам у речницима. С обзиром на чињеницу да Крлежа иначе користи двјеста у поменутом делу (и то чак и у примерима који се тичу говорног језика), претпостављамо да се ради о штампарској грешци. О формама двјесто и двјеста, в. такође напомену бр. 14.

Помоћ није изостала и почела је одсудна битка за Глођанско брдо које је бранило близу *тристо* непријатељских војника. (Х. Тулић, Сират Ћуприја, стр.203)

Занимљиво је запазити да се та тенденција (предност дата лику –сто, али такође употреба лика –ста) јавља и код српских писаца (пореклом) из Босне. Навешћемо само следеће примере Радослава Братића и Мирослава Тохоља:

– Шаљем ти љуту змију, Мића Љубибратића, са хиљаду *двјесто* устаника, с пријетњом да ти опколи и уништи командни штаб. (Р. Братић, Страх од звона, стр.55)

[...] читаш ли шта је све поскупјело *тристо* и више одсто [...] (М. Тохољ, Стид, стр.117)

[...] Ем, са *тристо*-четиристо глава, које сам инкасирао [...] (М. Тохољ, Стид, стр.161)

Једва да *триста* наших ријечи разумијеш [...] (М. Тохољ, Стид, стр.73)

Вреди такође нотирати да се та наизменична употреба облика на –ста и облика на –сто у творби бројева 200 и 300 исто тако констатује и у пет анализираних романа Меше Селимовића⁹ (*Дервиш и смрт*; *Тврђава*; *Тишине*; *Круг*; *Острво*), у којима смо наине забележили шест облика на –ста (сваки пут број *двјеста*) и један облик на –сто (број *тристо*). Нпр.:

Три године бих могао да проживим са *двјеста* гроша. (М. Селимовић, *Дервиш и смрт*, стр.203)

Гавран живи *тристо* година. (М. Селимовић, *Тврђава*, стр.224)

Што се тиче бројке 400, једино се региструје употреба лика –сто:

[...] Нас је *ћетристо*¹⁰ педесет рекли су нам да ћемо сви бити заклани [...] (Ј. Имамовић, *Бесмртни јелени*, стр.22)

Треба међутим нагласити да се у језику штампе босанских Срба појављује изражена тенденција употребе облика на –ста у творби кардиналних бројева 200, 300, насупрот ситуацији коју познају остала језичка подручја Босне и Херцеговине, у којима се наине у штампи бележи блага превласт облика на –сто [исти је случај са употребом суфикса –ор у образовању збирних бројева у језику масовних медија босанских Срба, в. такође напомену бр. 25]; узрок томе треба, вероватно, имећу осталог, тражити у утицају српског стандарда из Србије у коме јако доминира лик –ста (в. горе).

Примери из штампе босанских Срба:

На дружењу у суботу 2. августа било је око *двјеста* чланова Братства [...] (Српско Ослобођење, Српско Сарајево, 13/09/2000, стр.16)

Са преко *триста* метара висине, овај хотел ће понијети титулу највишег хотела на свијету. (Репортер, Бањалука, 06/02/2000, стр.66)

⁹ Ако је по исказу (и тематици) дело Меше Селимовића углавном уткано у босанску књижевност, оно наравно несумњиво припада и српској књижевности, свесним ауторовим захтевом, као и уроњеношћу немалога дела опуса у српске књижевне и културне теме.

¹⁰ Стандардна форма је наравно *четристо*. Овде се ради о типичном примеру говорног језика (са редукованим бројем) у којем говорник користи некњижевни, покрајински облик (в. напомену бр. 4). Такође, можемо приметити да говорник употребљава сугласник *ћ* уместо *ч* на почетку речи (*ћетристо*). То је доста позната одлика неких босанских говора, нарочито муслиманских, у којима се наине јавља свођење двају африкатских парова стандардног језика (*ч/ћ-ц/ћ*) на један (*ћ/ћ*).

Пример из несрпске штампе у Босни:

„ИВАНЕ, ЈАВИ СЕ“, ОДЈЕКИВАЛО ЈЕ У прошлу суботу београдским излетиштем Кошутњак, док је *тросто* полицајаца претраживало терен око трим-стазе. (Дани, Сарајево, 01/09/2000, стр.40)

Из свега овога можемо, дакле, закључити да следећа слика представља употребну норму језичких стандарда када је реч о облицима једночланих кардиналних бројева 200, 300 и 400:

- у српском и црногорском стандарду: лик –ста и много ређе лик –сто за стотице 200 и 300, а лик –сто за стотицу 400;
- у хрватском стандарду: лик –сто и ређе лик –ста (да би се броју дао специфичан старински, архаични аспект) за стотице 200 и 300 и лик –сто за стотицу 400;
- у босанском стандарду: наизменична употреба ликова –сто и –ста за стотице 200 и 300 и лик –сто за стотицу 400.

Интересантно је у овом погледу приметити да тенденције које смо навели нису у противречности са оним што се може наћи у дијалектолошким монографијама које смо анализирали за овај рад¹¹. Наиме, у великој већини српски говори имају кратки облик на –ста за 200 и 300 и употребљавају углавном дуги (двочлани) облик (*четири стотине*) за вредност 400 (в. нпр. Белић 1905, Станојевић 1911, Павловић 1939, Реметић 1985, Вукадиновић 1996).

Што се тиче црногорских говора, они се такође одликују масовном употребом лика –ста за 200 и 300 али и за вредност 400 (в. нпр. Вуковић 1938-1939, Станић 1974) која упоредо познаје лик –сто (в. нпр. Пижурица 1981). Тај лик –ста у градњи стотице 400 не изгледа међутим заступљен у црногорском узусу (ту форму нисмо заиста забележили ни у писању, ни у говору, па чак ни на Интернету). Тим поводом, није без значаја подсетити да је форма *четириста* врло рано уврштена у црногорске регионализме од стране Караџића и касније Маретића (в. даље).

Међутим, када се ради о босанским говорима, они познају лик –сто за сва три поменута броја (*двјесто*, *тросто*, *четиристо*) упоредо са ликом –ста за 200 и 300 (в. нпр. Пецо 1964); та слика одговара, као што смо то већ констатовали, наизменичној употреби облика на –ста и облика на –сто у творби бројева 200 и 300¹² у стандарду.

Треба коначно споменути да у неким хрватским говорима налазимо лик –ста у градњи стотица 200 и 300 – гдекада, али много ређе, то је случај и са 400 (в. нпр. Шимундић 1971, Маштровић 1955) – док је у другима једино потврђена употреба лика –сто (в. нпр. Шојат 1973, Ившић 1913). Отуда изгледа да облици на –ста не губе

¹¹ Те монографије углавном обрађују штокавске говоре од почетка двадесетог века до данас. Овде ћемо једино размотрити наставке –а и –о кардиналних бројева 200, 300 и 400 у различитим штокавским народним говорима. Наставци –и и –е се такође понекад чују нарочито када је реч о стотици 200; поменути наставци се могу објаснити историјским фактом: они наиме налазе своје корене у старим облицима двојине именице *сто* (о томе ће више бити речи у последњем делу овог реферата, који ће се између осталог бавити историјском еволуцијом разних наставака који су се јављали у творби стотица 200, 300 и 400).

¹² Форма *четириста* може се такође понегде спорадично чути, нарочито у западној Босни (о томе в. нпр. Пецо 1982: 143).

заступљеност у односу на облике на –сто, за разлику од ситуације коју познаје хрватски стандард у коме се даје јака предност лику –сто.

Да би се добила што боља слика различитих ликова и наставака који се јављају у творби једночланих кардиналних бројева 200, 300 и 400, нужно их је посматрати и на дијахроном нивоу¹³.

За градњу бројке 200, најстарији записани лик је –стѐ, што заправо одговара старом облику двојине именице *сто*, односно наставцима двојине именица средњег рода О-деклинације¹⁴. Према говорном подручју, тај лик –стѐ је такође долазио с различитим гласовним облицима: –сти у икавском и јекавском а –сте код екаваца (ти су се облици иначе задржали у неким народним говорима, в. напомену бр. 11).

Лик –ста се исто тако појављује у врло стара времена (први трагови у 13. веку), али је тек од 18. века масовно потврђен, периода у коме почиње превладавати. Тај је облик на –ста познат као млађи облик двојине, у којем наиме број *сто* прима наставак –а из дуала именица мушког рода; стотица 200 добија дакле облике: *двеста* (источни крајеви), *двјеста* (јужни крајеви) и *двиста* (западни крајеви) (в. даље за допунска објашњења о географској дистрибуцији).

Бројеви 300 и 400 су врло рано примили форму *триста* (најстарије потврде из 13.-14. века) и *четиреста* (15. век) (или како год окрњене облике типа *четрста*, *четерста*...) у којима број *сто* прима наставак –а из множине именица средњег рода О-деклинације¹⁵.

Први облици на –сто тих истих кардиналних бројева (*двесто*, *двјесто*, *двисто*, *тристо*, *четиристо*, *четерсто*) се вежу за наставак –о, значи непромењен, броја *сто* у ном. синг. средњег рода. Ти су облици забележени већ у 16. веку, у великој већини случајева у делима чакавских и кајкавских писаца.

Имајући у виду то кајкавско и чакавско порекло кратких (једночланих) форми кардиналних бројева с ликом –сто у другом делу речи, реформатори српског језика, Вук Караџић и Ђура Даничић, а касније под утицајем њиховог рада и један од најеминентнијих граматичара српскохрватског језика, Томислав Маретић, дошли су до закључка да треба сматрати све кратке (једночлане) облике на –сто као стране

¹³ Занемарићемо у овом раду могућност одвојеног писања кратких облика бројева 200, 300, 400 (типа *двје сто*, *три ста*, *четири сто*...) која се наиме јављала у старини али која није имала утицаја на избор наставака (барем –а и –о) у градњи поменутих бројева.

¹⁴ Као сви кардинални бројеви већи од *четири*, број *сто* се третира од почетка стварања језика, као именица средњег рода. Због тога је (данашњи женски) облик *дв(ј)е* (а не *два* како би се логично могло очекивати) повезан са именицом *сто*. Наиме, тај се облик (заправо *двѐ* са свим својим различитим гласовним облицима *две*, *дв(ј)е*, *дв(ј)и*) употребљавао (до 16. века) за квантификацију како именица средњег тако и именица женског рода, и одржао се у модерном језику у асоцијацији *дв(ј)есто(а)*. Напоменимо – и то се констатује још у старије време – да у творби форми *двјеста*, *двјесто*, када се састављају речи *дв(ј)е* и *сто(а)* у једну, *дв(ј)е* губи двосложност и покрађује се у један слог, те настаје облик *двје* (в. такође напомене бр. 7 и 8 о нестандартним формама *дв(ј)есто* и *дв(ј)еста*).

¹⁵ Овде су изнете само основне ствари (за више информација о дуалним и плуралним наставцима стотица 200, 300 и 400, в. Белић 1932, посебно стр. 91-133; као и *PJA* у тому 2). Додајмо, о пореклу лика –ста, да (и дан данас) неки лингвисти сматрају, неуубедљиво, да је наставак –а стотица 300 и 400 дуални, што се на дијахроном нивоу не потврђује (в. нпр. Брабец/Храсте/Живковић 1961: 109, Барић *et al.* 1997: 218 – закључци тих двеју граматика су цитирани у овом раду – или још у тому 16 *PJA* под одредницом *сто*, стр.591).

штокавском дијалекту и због тога их искључити из листа кардиналних бројева од 200 до 900¹⁶.

Они су дакле у својим радовима забележили само облике на –ста за стотице 200, 300 и 400 [в. Караџић 1898: *двеста* (ист.), *двиста* (зап.), *двјеста* (јуж.), стр.117, *треста*, стр.773, *четириста* (црногорски регионализам), стр.852; Даничић 1850: *двјеста*, *треста*, стр.27 и још прецизније 1872. године (у *Облицима српскога или хрватскога језика*) што се тиче стотице 200: *двјеста*, *двеста* (источни говор), и чак *двјести* у „јужном говору“, стр.46; Маретић 1963 (прво издање 1899., друго 1931., треће 1963.): *двјеста*, *треста*, *четириста* у Црној Гори, стр.222)]. Напоменимо да прва граматика босанског језика (*Грамматика босанскога језика за средње школе непотписаног аутора Фране Вулетића*) објављена 1890. године даје такође само *двјеста* (или *двјести*), *треста*, *четириста* (стр.79).

У свом преводу Новог Завета Вук Караџић тако врло логично користи само облике на –ста за стотице 200 и 300:

А у лађи бијаше нас душа свега *двјеста* и седамдесет и шест. (В. Караџић, Нови Завјет, превод, стр.254)

Зашто се ово миро не продаде за *треста* гроша и не даде сиромасима? (В. Караџић, Нови Завјет, превод, стр.179)

Као што је то био случај са превлашћу употребе дугих (двочланих) форми над кратким (једночланим) у градњи кардиналних бројева (стотица) од 400 до 900¹⁷, југословенски лингвисти, укључујући хрватске, су дуго држали облик на –ста као једину прихватљиву форму у књижевном језику кад је реч о главним бројевима 200 и 300. Облик са наставком –а за 400 (*четириста*) се међутим слабије одржао вероватно због тога што су га Караџић и Маретић оценили као црногорски регионализам; тако су форме *четири стотине* и/или *четиристо* врло брзо предложене као алтернативе.

Занимљиво је сада погледати шта је забележено о тој појави у нормативним текстовима који су следили Караџићеве, Даничићеве и Маретићеве радове.

1924. године, два велика француска слависта Антоан Меје и Андре Вајан у својој граматичкој српскохрватског језика на француском (прво издање 1924., друго 1980. године), а под снажним утицајем Маретићевих радова, како уосталом и они сами тврде у предговору граматике, бележе: *двеста*, *треста* и *четири стотине* (Меје/Вајан 1980: 124-125). 1941. године, хрватски лингвисти Фрањо Ципра, Петар Губерина и Круно Крстић констатују међутим у *Хрватском правопису* (прво издање 1941, забрањено и уништено, претисак 1998. године) да „Уз [...] *двјеста* [...] и *треста* [...] већ се врло уобичајило (говорити и) писати *двјесто*, *тресто* [...]“ (Ципра/Губерина/Крстић 1998: 31). Превласт употребе лика –ста се ипак дуго задржала у стручној литератури, понекад чак са само формом *четириста* забележеном. Тако Александар Белић у *Правопису*

¹⁶ У другом тому *PJA*, који је написао Ђура Даничић између 1884. и 1886. године, стоји нпр. да облик *двеста* „није добар“ јер „је јамачно постао по талијанском или по њемачком језику“ (стр.925), а да је облик *четиристо* погрешан јер је „мјесто пл. ста гријешком синг. сто“ (стр.5). Међутим, у истом речнику али доста година касније, под одредницом *сто* (том 16, написан између 1956. и 1958. године; једночлане форме кардиналних бројева 200-900 су такође цитиране) и одредницом *треста* (том 18, написан 1962. године; аутори томова 16 и 18 су тог пута били хрватски филолози: Ј. Једвај, С. Мусулин...), облици са наставком –о више нису оцењени као погрешни, иако нису сврстани на исти ниво као облици на –а, који су у језику још увек важили за боље.

¹⁷ Допунска обавештења о овој проблематици се могу наћи у: Стефановић 2011.

српскохрватског књижевног језика 1950. даје *дв(ј)еста, триста, четири стотине* и (покрајински) *четириста*. Брабец, Храсте и Живковић су у оба издања своје *Граматице хрватскосрпскога језика* (прво издање 1952., друго 1961. године) записали: „Сто (100) има стари облик двојине: *двјеста (200)* и *триста (300)*“ (Брабец/Храсте/Живковић 1961: 109). Правопис и речник које су 1960. и 1967. издале Матица српска и Матица хрватска дају: *дв(ј)еста; триста* и *четириста* (у правопису)/*четиристо* (у речнику). Године 1971., чувени хрватски романиста и балканолог, Петар Скок, бележи у свом *Етимологијском рјечнику хрватскога или српскога језика* само *двјеста, триста* и *четириста* за стотицу 400, а за облик на –сто даје једино *двисто*, наглашавајући да се ради о дијалектизму. Исте године, у *Језичком савјетнику са граматицом* (стр. 368), Славко Павеша и Златко Винце, иначе двојица врло истакнутих хрватских граматичара, пишу: „Чују се и ликови *двјесто, тристо* и *четиристо* али они не иду у књижевни језик. Правилно је: *двјеста, триста* (двје стотине, три стотине, четири стотине). Али поред четири стотине [...] може се рећи и *четиристо* [...]“.

Видели смо међутим да се превласт лика –ста није одржала на западном/хрватском језичком простору. У том развоју је, између осталог, важну улогу одиграла последњих година промена гледишта на приносе из чакавских и кајкавских говора у хрватски стандард [сличан феномен се констатује када је реч о крају доминантне употребе дугих облика (двочланих) над кратким (једночланим) у конструкцији стотица кардиналних бројева од 400 до 900 у хрватском стандарду, као што је уосталом и случај у осталим стандардима¹⁸], но и чињеница, коју не би требало занемарити, да тзв. хрватски „језички пуристи“ облике на –ста, а посебно 200 и 300 углавном сматрају стилски врло обележеним – што заправо значи да их сматрају као србизме¹⁹. Не узимајући у обзир то „националистичко“ гледиште, постаје једноставно очигледно да је у хрватском стандарду облик на –сто превладао над обликом на –ста у стилски неутралној употреби, нарочито под утицајем једночланих стотица већих од 300 (*седамсто, осамсто* итд.), али и због чињенице да су само облици на –сто употребљавани у конструкцији именичких и придевских твореница од главних бројева од 100 до 900, нпр. *двестогодишњи*²⁰, као што се то уосталом истиче у *Хрватском језичком савјетнику* из 1999.:

„Од двоструких ликова сложених бројева сложених од бројева *два, три, четири* и броја *сто* предност дајемо ликовима на –о јер је тај лик уобичајенији а особито је уобичајенији, ако не и једини потврђен, у придјевним и именичким сложеницама; дакле: *двјеста > двјесто, триста > тристо, четириста > четиристо*, али само *двјестогодишњи, двјестотисући, четиристогодишњица, тристогодишњи*.“ (Барић *et al.* 1999: 100-101)

Или, у истом духу, у Хрватској Граматици из 1997. године (Барић *et al.* 1997: 218):

¹⁸ О овоме в. Стефановић 2011.

¹⁹ С тим гледиштем се тешко можемо сложити јер су ликови –ста распрострањени у неким хрватским говорима (в. горе анализу о народним говорима), а потврђени су такође код најстаријих хрватских граматичара. Нпр. Баргол Кашић бележи: *триста* или *тристо; четириста* или *четиристо*... (Кашић 1604: 125); Шиме Старчевић у првој хрватској граматици издатој на хрватском даје: *двиста; триста*... (Старчевић 1812: 44); Антун Мажуранић је 1869. године забележио: *двјесто; тристо; четиристо*... додајући да те стотице могу такође имати следеће кратке облике: *двјеста* и *двјести; триста; четириста* (Мажуранић 1869: 57-59). Коначно, Карло (Драгутин) Парчић предлаже у табели кардиналних бројева: *двисто (двиста); тристо; четиристо*... (Парчић 1873: 47). Вреди, такође, запазити да, према језичком осећању већег броја консултованих хрватских информатора, *двјеста* и *триста* нису сматрани као србизми.

²⁰ Чини нам се да те исте чињенице могу објаснити употребу лика –сто у српском и црногорском стандарду.

„С бројевима *два* или *три* веже се некадашња двојина те именице²¹, (*двје*)ста, (*три*)ста, али се облик –ста више не осећа као двојина именице *сто* те се под утицајем осталих назива за стотине (у којима је други део –*сто*) и место тих облика обично употребљавају облици *двјесто*, *тросто*.“²²

Изгледа, дакле, да је у хрватском језичком стандарду облике на –ста кардиналних бројева 200 и 300 и донекле 400, задесила иста „црна“, „неславна“ судбина као именицу *хиљада*²³. Наиме, иако се појављују у народним говорима и премда се обилно потвђују у делима најстаријих хрватских граматичара²⁴, у норми се испољава јака тежња за њиховим (уосталом успешним) уклањањем, из неки пут чисто лингвистичких разлога, нарочито када се имају у виду ликови –ста, али исто тако због чињенице да су стилски сувише обележени, или сувише окарактерисани као србизми.

Приметићемо међутим да ствар стоји потпуно друкчије у босанском. Наиме, у том се случају не ради о уклањању из норме именица или ликова који се потврђују у народним говорима и који су засведочени у писаном језику²⁵, већ о „убацивању“ или, боље речено, прихватању бројних именица *тисућа* и *милијун* (посредством наизменичне употребе са иначицама *хиљада* и *милион*) којих нема у босанским

²¹ Ради се, наравно, о именици *сто*.

²² Вреди запазити да у *Граматици црногорског језика*, Војислав Никчевић, велики поборац нове црногорске норме, долази до потпуно истих закључака (калкираних реч по реч) као Барић *et al.* 1997. Значи, према Никчевићу, у црногорском, најчешћи облици би требало да буду *двјесто*, *тросто* и *четиросто*. Он такође вели да се црногорски карактерише употребом старог облика двојине *двјести* упоредо са *двјеста* и наводи за то ова три примера: *двјести* људи, *двјести* жена, *двјести* ђеце (в. Никчевић 2001: 190-193). Потребно је међутим унеколико коментарисати закључке В. Никчевића. Прво, они су у противречности са оним што се може наћи у правопису истог аутора из 1997. године у коме су форме *двјеста*, *двјесто*, *троста*, *тросто* третиране као равноправне. Друго, Никчевић тврди да се облик *двјести* употребљава упоредо са *двјеста*, а на претходној страници његове граматике је записано да се форма *двјесто* најчешће јавља! Треће и можда најважније, облици које цитира Никчевић не одсликавају лингвистичку ситуацију у Црној Гори. Наиме, као што смо то већ навели у овом раду, облици на –ста за бројеве 200 и 300 су далеко доминантнији како у савременом узусу тако и у народним црногорским говорима; а што се тиче облика *двјести*, ако га познају неки црногорски говори, (в. нпр. Вуковић 1938-1939; Станић 1974), он се никада не јавља у стандардним црногорским реализацијама. Зна се међутим да је једна од карактеристика радова В. Никчевића покушај „убацивања“ црногорских регионализама у стандард. Намеће нам се међутим питање зашто онда није дат облик *четириста*, који се такође јавља у неким говорима и који је потврђен од стране Караџића и Маретића?

²³ Подсетимо, наиме, да у свим данашњим језичким стандардима, укључујући хрватски, бројке *четириста* готово и нема, и отуда она не представља исти „проблем“ као *двјеста* и *троста*. Међутим, два новија хрватска језичка приручника бележе (иако га сматрају необичним и ретким) форму *четириста* (в. напомену бр. 1), док је ниједан српски граматичар не спомиње. Можемо претпоставити (иако се та форма јавља – премда спорадично – у неким хрватским говорима) да то можда долази одатле, што постоји већа тенденција код модерних хрватских граматичара да се не поведу за Караџићевим и Маретићевим закључцима (односно да се ослободе њиховог утицаја) који су наиме у својим радовима оценили (и уклонили) *четириста* као црногорски регионализам (в. горе).

²⁴ То је и разлог због кога се та „судбина“ не може упоредити са „статусом“ суфикса –ор у образовању збирних бројева и бројних придева у хрватском језичком стандарду. Уклањање суфикса –ор из стандарда изгледа наиме „логичније“ пошто се тај исти суфикс не јавља у говорима којима се служе Хрвати и скоро да га и нема у хрватским граматикама и речницима пре Томислава Маретића (о овоме детаљније в. у: Брозовић 1973-1974 и Худучек/Рагуж 1993).

²⁵ Тај се феномен такође јавља у новијој босанској норми фактом да се намеће суфикс –ер у творби збирних бројева, бројних именица на –ица (*четверица* и сл.) и бројних придева на уштрб суфикса –ор, иако тај суфикс постоји у босанским народним говорима и итекако је засведочен у писаном језику.

народним говорима и који се не јављају²⁶ у новијим текстовима, а ни код старијих босанских писаца. Изгледа међутим да се тај покушај артифицијалног „убацивања“ (да би се наравно што више удаљило од српског) репрезентативних стандардних хрватских верзија (или кроатизама) *тисућа* и *милијун* није конкретизовао.

Тим истим поводом изгледа на крају корисно навести закључке Ранка Бугарског о различитим правцима којима су пошли српски, хрватски и босански као резултат политичких баријера постављених међу њима:

„Шематски се може рећи да, међу идиомима административно издвојеним из српскохрватског, српски стоји у месту, док се хрватски убрзано одваја од њега путем увелико вештачке кроатизације, а босански се такође издваја, иако спорије и у другом правцу, наглашавањем оријенталног наслеђа. Када кажем да српски стоји у месту, не мислим, дакако, да он није подложен нормалним променама које су неизбежан саставни део живота сваког језика, него да није предмет својеврсног лингвистичког инжењеринга са циљем систематског усмеравања језичког развоја у неком смеру који држава сматра политички пожељним, а што је видљиво у случају хрватског и, у мањој мери, босанског.“ (Бугарски 2002: 48)

ИЗВОРИ

а) књижевноуметничка дела:

- В. Арсенијевић – Vladimir Arsenijević, *U potpalublju*, Stubovi kulture, Beograd, 1997.
Р. Братић – Радослав Братић, *Страх од звона*, Српска књижевна задруга, Београд, 1992.
Ј. Дујмовић – Josip Dujmović, *Krici iz mračnog doma*, Libero, Sarajevo, 1994.
Ј. Имамовић – Jasmin Imamović, *Besmrtni jeleni*, Radio Kameleon – Bosanska biblioteka, Tuzla – Klagenfurt, 1996.
В. Карацић – Вук Карацић, *Нови Завет*, превод, Издање библијског друштва, Београд, 1987.
Д. Киш – Danilo Kiš, *Grobnica za Borisa Davidovića*, Svjetlost, Sarajevo, 1990.
Д. Киш – Danilo Kiš, *Enciklopedija mrtvih*, Narodna knjiga – Alfa, Beograd, 1999.
М. Крлежа – Мирослав Крлежа, *Три Домобрана – Битка код Бистрице Лесне*, Просвета, Београд, 1966.
М. Крлежа – Miroslav Krleža, *Povratak Filipa Latinovića*, Nolit, Beograd, 1969.
М. Крлежа – Мирослав Крлежа, *Глембајеву – драме*, Слобода, Београд, 1977.
М. Крлежа – Miroslav Krleža, *Aretej*, Mladost, Sarajevo, 1988.
Р. Маринковић – Ранко Маринковић, *Киклон*, Просвета, Београд, 1965.
В. Новак – Vjenceslav Novak, *Poslednji Stipančići*, Branko Đonović, Beograd, 1962.
М. Павић – Milorad Pavić, *Hazarski rečnik – muški primerak*, Prosveta, Beograd, 1988.
В. Парлић – Велимир Парлић, *Лет душе*, Књижевна заједница Звездара – Апостроф – Народна библиотека Јован Поповић, Београд – Урошевац, 1996.
Ј. Рибникар – Јара Рибникар, *Породичне приче*, БИГЗ, Београд, 1995.
С. Селенић – Slobodan Selenić, *Očevi i oci*, Prosveta – Dereta, Beograd, 1996.
М. Селимовић – Меша Селимовић, *Дервиш и смрт*, Просвета, Београд, 1996.

²⁶ Односно *тисућа* се сасвим изузетно појављује у новијих босанских писаца, а имице *милијун* готово да и нема. Узрок присуства бројних имица *тисућа* и *милијун* у новијим босанским граматицима и речницима (в. нпр. Халиловић 1996; Исаковић 1992; Јахић-Халиловић-Палић 2000; Јахић 1999), треба вероватно тражити у језичкој политици усвајања кроатизама (односно „несрпских“ варијанти) почетком деведестих година прошлог века (период стандардизације „новог језика“ – или ревидирања тадашње норме – од стране босанских лексиколога) уместо источних иначица које су до тада више биле у употреби (али које су биле превисше везане за „српске агресоре“). Та се тенденција међутим унеколико преобратила после распада муслиманско-хрватског савеза и хрватске офанзиве у Босни 1993. године.

- М. Селимовић – Меша Селимовић, *Круг*, Блиц, Београд, 2008.
 М. Селимовић – Меша Селимовић, *Острво*, Блиц, Београд, 2008.
 М. Селимовић – Меша Селимовић, *Тишине*, Блиц, Београд, 2008.
 М. Селимовић – Меša Selimović, *Tvrđava*, Marso, Београд, 2009.
 М. Тохолъ – Miroslav Toholj, *Stid*, Prosveta, Београд, 1989.
 Х. Тулић – Himzo Tulić, *Sirat Ćuprija*, 1992.
 М. Црњански – Miloš Crnjanski, *Seobe II-2*, BIGZ, Београд, 1987.
 А. Шеноа – August Šenoa, *Čuvaj se senjske ruke*, Mladost, Загреб, 1981.

б) новине:

- Дани – *Dani*, недељне новине, Сарајево.
 Монитор – *Monitor*, недељне новине, Подгорица.
 Репортер – *Репортер*, недељне новине, Бањалука.
 Српско Ослобођење – *Српско Ослобођење*, дневне новине, Српско Сарајево.

в) телевизијске станице:

- Z1 – *Zagreb 1*
 RTL – *RTL Hrvatska*
 РТС – *Радио Телевизија Србије*
 НРТ – *Hrvatska Radio Televizija*

ЛИТЕРАТУРА

- Анић/Силић² 1987:** V. Anić, J. Silić, *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Загреб: Liber – Školska knjiga.
Анић² 1994: V. Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Загреб: Novi Liber.
Бабић et al. 1991: S. Babić, D. Brozović, M. Moguš, S. Plavešić, I. Škarić, S. Težak, *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*, Загреб: Hrvatska Akademija Znanosti i Umjetnosti – Globus.
Бабић/Финка/Могуш⁴ 1996: S. Babić, B. Finka, M. Moguš, *Hrvatski pravopis*, Загреб: Školska knjiga.
Барић et al.⁴ 1997: E. Barić, M. Lončarić, D. Malić, S. Plavešić, M. Peti, M. Znika, *Hrvatska Gramatika*, Загреб: Školska knjiga.
Барић et al. 1999: E. Barić, L. Hudaček, N. Koharović, Mijo Lončarić, Marko Lukenda, Mile Mamić, Milica Mihaљевић, Ljiljana Šarić, Vanja Švačko, Luka Vukojević, Vesna Zečević, Mateo Žagar, *Hrvatski jezični savjetnik*, Загреб: Školske novine.
Белић 1905: А. Белић, Дијалекти источне и јужне Србије, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, I, 459-464.
Белић 1932: А. Белић, *О двојини у словенским језицима*, Београд: Српска Краљевска академија.
Белић 1950: А. Белић, *Правопис српскохрватског књижевног језика*, Београд: Просвета.
Брабец/Храсте/Живковић² 1961: I. Vrabec, M. Hraste, S. Živković, *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, Загреб: Školska knjiga.
Брозовић 1973-1974: D. Brozović, О суфиксу –er/–or у именичким и придевским бројевима и њиховим изведеницама, Загреб: *Jezik*, XXI, 129-136.
Бугарски 2002: R. Bugarski, *Lica jezika*, Београд: Библиотеке XX век.
Вукадиновић 1996: В. Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, XLII, 193-197.
Вуковић 1938-1939: Ј. Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*, Београд: *Јужнословенски филолог*, XVII, 65-67.
Граматика босанскога језика за средње школе – Gramatika bosanskoga jezika za srednje škole, Naklada zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 1890 (izdavač reprint izdanja: Bosanska Rijеч, Sarajevo, 1994).

- Даничић 1850:** Ђ. Даничић, *Мала српска граматика*, Беч: Штампарија јерменског манастира.
- Даничић 1872:** Ђ. Даничић, *Облици српскога или хрватскога језика*, Загреб: Штампарија Драгутина Албрехта.
- Живојновић 1992:** Ž. Živojnović, *Cours pratique de serbo-croate*, Pariz: Documents pédagogiques de l'Institut d'Etudes slaves.
- Зоричић 1998:** I. Zoričić, *Hrvatski u praksi*, Pula: Žakan Juri.
- Ивић/Клајн/Пешикан/Брбовић² 2004:** П. Ивић, И. Клајн, М. Пешикан, Б. Брборић, *Српски језички приручник*, Београд: Београдска књига.
- Ившић 1913:** S. Ivšić, *Današnji posavski govor*, Zagreb: *Radovi Jugoslavenske Akademije Znanosti i Umjetnosti*, СХСVII, 54-55.
- Исаковић 1992:** A. Isaković, *Rječnik karakteristične leksike u bosanskome jeziku*, Sarajevo: Bambi.
- Јахић 1999:** Dž. Jahić, *Školski rječnik bosanskog jezika*, Sarajevo: Ljiljan.
- Јахић/Халиловић/Палић 2000:** Dž. Jahić, S. Halilović, I. Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Zenica: Dom štampe.
- Караџић³ 1898:** В. Караџић, *Српски рјечник*, Београд: Штампарија краљевине Србије.
- Кашић 1604:** В. Kašić, *Institutionum linguae Illyricae*, Rim: A. Zannetti [izdavač reprint izdanja na hrvatskom (*Osnove ilirskoga jezika*): Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2002].
- Клајн⁴ 1997:** I. Klajn, *Rečnik jezičkih nedoumica*, Beograd: Nolit.
- Маретић³ 1963:** Т. Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Маџуранић⁴ 1869:** А. Маџуранић, *Slovnica hervatska*, Zagreb.
- Маштровић 1955:** Lj. Maštrović, *Ninski govor*, Zadar: *Radovi Instituta Jugoslavenske Akademije Znanosti i Umjetnosti u Zadru*, II, 109-124.
- Меје/Вајан² 1980:** A. Meillet, A. Vaillant, *Grammaire de la langue serbo-croate*, Pariz: Collection de grammaires de l'Institut d'Etudes slaves – Librairie Honoré Champion.
- Мићуновић 2000:** Љ. Мићуновић, *Цепни правопис српскога језика*, Београд: Српска школска књига.
- Московљевић² 1990:** М. Московљевић, *Речник савременог српскохрватског књижевног језика*, Београд: Аполон.
- Мразовић/Вукадиновић 1990:** P. Mrazović, Z. Vukadinović, *Gramatika srpsohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest.
- Никчевић 1997:** V. Nikčević, *Pravopis crnogorskog jezika*, Cetinje: Crnogorski PEN centar.
- Никчевић 2001:** V. Nikčević, *Gramatika crnogorskog jezika*, Podgorica: Dukljanska akademija nauka i umjetnosti.
- Павешаић/Винце 1971:** S. Pavešić, Z. Vince, *Jezički savjetnik s gramatikom*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Павловић 1939:** М. Павловић, *Говор Сретечке Жупе*, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, VIII, 181-183.
- Парчић 1873:** С. [D.] Parčić, *Grammatica della lingua slava (illirica)*, Zadar.
- Пецо 1964:** А. Пецо, *Говор источне Херцеговине*, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, XIV, 143-144.
- Пецо 1982:** А. Пецо, *Икавскошћакавски говори западне Босне*, Сарајево: *Босанскохерцеговачки Дијалектолошки Зборник*, III, 143-144.
- Пецо/Станојчић 1972:** А. Peco, Ž. Stanojčić, *Srpskohrvatski jezik: Enciklopedijski leksikon*, Beograd: Interpres.
- Пешикан/Јерковић/Пижурица² 1997:** М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица, *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Пижурица 1981:** М. Пижурица, *Говор околине Колашина*, Титоград: *Црногорска Академија Наука и Умјетности, посебна издања*, 151-154.
- Правопис српскохрватског књижевног језика*, Матица српска – Матица хрватска, Нови Сад – Загреб, 1960.
- Правопис хрватско-српскога књижевног језика – Pravopis hrvatskosrpskoga književnoga jezika*, Matica hrvatska – Matica srpska, Zagreb – Novi Sad, 1960.
- Рагуџ 1997:** D. Raguž, *Praktična hrvatska gramatika*, Zagreb: Medecinska Naklada.

- Реметић 1985:** С. Реметић, Говори Централне Шумадије, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, XII, 297-299.
- Речник српскохрватскога књижевнога језика*, Матица српска – Матица хрватска, Нови Сад – Загреб, 6 књига, 1967-1976.
- Рјечник хрватскога или српскога језика – Рјечник хрватскога или српскога језика*, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 23 књиге, 1880-1976.
- Силић/Прањковић 2005:** J. Silić, I. Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Скок 1971-1974:** P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, 4 књиге, Zagreb: Jugoslavanska Akademija Znanosti i Umjetnosti.
- Станић 1974:** М. Станић, Ускочки говор, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, XX, 218-219.
- Станојевић 1911:** М. Станојевић, Северно Тимочки дијалект, Београд: *Српски Дијалектолошки Зборник*, II, 408-409.
- Станојчић/Поповић⁵ 1997:** Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Граматика српскога језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Старчевић 1812:** Š. Starčević, *Nova ricslova iliriska*, Trst: G. Weis (izdavač reprint izdanja na hrvatskom: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2002).
- Стевановић⁸ 1978:** М. Стевановић, *Граматика српскохрватског језика за школе средњег образовања*, Цетиње: Обод.
- Стефановић 2011:** А. Stefanović, Upotreba kratkih i dugih formi u izražavanju kardinalnih brojeva od 100 do 900, Nikšić: *Riječ*, Nova serija, br. 4, 89-102.
- Тежак/Бабић¹¹ 1996:** S. Težak, S Babić, *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Фекете 2008:** Е. Фекете, *Језичке доумице I*, Београд: Београдска књига.
- Халиловић 1996:** S. Halilović, *Pravopis bosanskog jezika*, Sarajevo: Preporod.
- Худучек/Рагуџ 1993:** L. Huduček, D. Raguž, Brojevne izvedenice, Zagreb: *Jezik*, XXXXI, 46-56.
- Ципра/Губерина/Крстић 1998:** F. Cipra, P. Guberina, K. Kراسић, *Hrvatski pravopis*, pretisak, Zagreb: Artresor.
- Шимундић 1971:** М. Šimundić, Govor Imotske krajine i Bekije, Sarajevo: *Djela Akademije Nauka BiH*, XI, књига XXVI, 141-143.
- Шојат 1973:** А. Šojat, Karlovački govor, Zagreb: *Hrvatski Dijalektološki Zbornik*, III, 124.
- Шоње 2000:** J. Šonje, glav. urednik, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga.

Aleksandar Stefanovic

L'EMPLOI DES NUMERAUX DVJESTA/DVJESTO; TRISTA/TRISTO; ČETIRISTO/ČETIRISTA EN SERBE STANDARD (EN COMPARAISON AVEC LES REALISATIONS STANDARDS BOSNIAQUES, CROATES ET MONTENEGRINES)

(Résumé)

L'article traite des formes courtes dans l'expression des numéraux cardinaux 200, 300 et 400 en serbe standard (en comparaison avec les réalisations standards bosniaques, croates et monténégrines). Il se fonde sur des exemples de la littérature et de la presse, mais également sur la langue orale. L'auteur propose une approche diachronique et dialectale sans laquelle une analyse de la situation linguistique actuelle ne serait envisageable. Il porte également une attention particulière aux ouvrages normatifs (grammaires, précis d'orthographe, dictionnaires) et constate, entre autres, que les conclusions des prescripteurs et créateurs des normes actuelles des standards bosniaque, croate, serbe et du tout nouveau monténégrin sont dans certains cas en contradiction avec l'usage – ou les usages

(par ex. lorsqu'il s'agit de l'emploi de la forme en –sto dans le standard serbe, du « statut » de la forme en –sta dans le standard croate, de l'emploi de la forme « dvjesti » dans le standard monténégrin etc.).

Mots clés : numéraux dv(j)esta/dv(j)esto, trista/tristo, četiristo/četirista, bosniaque, croate, monténégrin, serbe, réalisations standards, usage, norme.